

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

પબ્લિક યુનિયન ઓફ સિવિલ લિબર્ટીઝ

વિ.

તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય

૫ મે, ૨૦૦૪

[મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ રાજેન્દ્ર બાબુ અને ન્યાયમૂર્તિ જી. પી. માથુર]

શ્રમ કાયદાઓ:

બંધનબદ્ધબંધાયેલ શ્રમ પ્રણાલી (નાબૂદી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬-
સ્થળાંતર બંધુઆ મજૂરો-પ્રણાલીનું ઉદ્બંધન-વિવિધ અહેવાલો માટેના પ્રયાસો,
રજૂઆતો અને સોગંદનામાઓ સૂચવે છે કે વ્યવસ્થાના નાબૂદીમાં બંધાયેલ
મજૂરોનું પુનર્વસન મુખ્ય સમસ્યા છે-સૂચવેલ એનજીઓની સંડોવણી-કેન્દ્ર
અને રાજ્ય સરકારોને તકેદારી સમિતિઓની રચના કરવા માટે જારી કરાયેલા

નિર્દેશો.પોતાના દમ પર અથવા પરોપકારી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓની મદદથી પુનર્વસન માટેની વ્યવસ્થા કરવી અને કાયદા હેઠળ તેમની ફરજો અંગે અધિકારીઓને સંવેદનશીલ બનાવવાની વ્યવસ્થા કરવી.

સ્થળાંતરિત બંધાયેલ મજૂરોની દુર્દશા સુપ્રીમ કોર્ટના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવી હતી.અદાલતે તેના ૧૧.૫.૯૭ ના આદેશ દ્વારા રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર આયોગ (NHRC) ને અદાલતના નિર્દેશોનું નિરીક્ષણ કરવા અને તેનો અમલ કરવા કહ્યું હતું.એન. એચ. આર. સી. એ નિષ્ણાતોના જૂથની રચના કરી હતી, જેમણે તેના અહેવાલમાં ધ્યાન દોર્યું હતું કે કાયદાના અમલીકરણમાં ત્રણ કાર્યોનો સમાવેશ થાય છે, એટલે કે બંધુઆ મજૂરની ઓળખ, મુક્તિ અને પુનર્વસન અને આ વ્યવસ્થાને નાબૂદ કરવાના પ્રયાસમાં એનજીઓની સંડોવણી સૂચવી હતી.અહેવાલના જવાબમાં, ન્યાયમિત્રએ જિલ્લાને સંડોવતા આદર્શ કાર્યશાળાનું આયોજન કરવાનું સૂચન કર્યું હતું.મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્ય વૈધાનિક સત્તાવાળાઓ તેમને સંવેદનશીલ બનાવે છે.

રાજ્ય સરકારોના સંઘને નિર્દેશો જારી કરીને, અદાલતે

ઠરાવ્યુ:૧. નિષ્ણાત જૂથના અહેવાલને ધ્યાનમાં રાખીને, સરકારો અને ન્યાયમિત્રના અહેવાલ, એન. એચ. આર. સી. ના અહેવાલ અને રેકૉર્ડ પરના

વિવિધ સોગંદનામાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, મુખ્ય મુદ્દો જે ઉકેલવાનો છે તે બંધુઆ મજૂરના પુનર્વસન સંબંધિત પાસું છે. એકવાર બંધાયેલ મજૂરોની ઓળખ થઈ જાય અને તેમને મુક્ત કરી દેવામાં આવે, પછી તેમનું તાત્કાલિક પુનર્વસન કરવું પડશે. પુનર્વસન અને સંબંધિત પાસાઓને અત્યાર સુધી પૂરતા પ્રમાણમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા નથી. જો બંધાયેલ મજૂરની ઓળખ અને મુક્તિ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે, તો જો પુનર્વસન માટે કોઈ સારી રીતે તૈયાર કરાયેલી યોજનાઓ ન હોય તો તેઓ શેરીઓમાં પડી જશે. તેથી, પ્રાથમિક દિશાનો ઉદ્દેશ પુનર્વસન યોજનાઓ વિકસાવવાનો અને તેનો અમલ કરવાનો રહેશે. હંમેશા રાજ્ય જરૂરિયાતમંદો સુધી પહોંચવાની સ્થિતિમાં ન પાડા હોય. મુક્ત કરાયેલા બંધુઆ મજૂરોના પુનર્વસન માટે પરોપકારી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓની સેવાઓનો ખૂબ જ સારી રીતે ઉપયોગ કરી શકાય છે. રાજ્ય યોગ્ય દેખરેખ હેઠળ જરૂરી નાણાકીય સહાય આપી શકે છે. [૬૮-ઈ-એચ; ૬૯-એ]

૨. બંધાયેલ મજૂરને નાબૂદ કરવાના પ્રયાસોમાં પુનર્વસવાટના મુદ્દાની જીવંતતાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ તબક્કે, નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ દર છ મહિને એન. એચ. આર. સી. દ્વારા નિર્ધારિત ફોર્મમાં તેમનો સ્થિતિ અહેવાલ રજૂ કરવો જ જોઈએ; ન્યાયાધિકરણની તારીખથી છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર બંધુઆ મજૂર પ્રણાલી (નાબૂદી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ની કલમ ૧૩ અનુસાર જિલ્લા અને પેટા-વિભાગીય સ્તરે

તકેદારી સમિતિઓની રચના કરવી પડશે અને મુક્ત કરાયેલા બંધુઆ મજૂરોના પુનર્વસવાટ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી પડશે. આવા પુનર્વસન જમીન આધારિત અથવા બિન-જમીન આધારિત અથવા કુશળ/હસ્તકલા આધારિત હોઈ શકે છે, જે બંધુઆ મજૂરની પસંદગી અને તેના વલણ અને ભૂતકાળના અનુભવ પર આધારિત છે. જો રાજ્યો આવા પુનર્વસન માટેની વ્યવસ્થા કરવાની સ્થિતિમાં ન હોય, તો તે સાબિત ટ્રેક રેકૉર્ડ ધરાવતી બે પરોપકારી સંસ્થાઓ અથવા એન. જી. ઓ. ની ઓળખ કરશે. છ મહિનાના સમયગાળામાં મુક્ત કરાયેલા બંધુઆ મજૂરોના પુનર્વસન માટે મૂળભૂત સુવિધાઓ સાથે સારી પ્રતિષ્ઠા. તેઓ છ મહિનાના સમયગાળામાં મુક્ત કરાયેલા બંધાયેલ મજૂરોના પુનર્વસન માટે જાતે અથવા આવી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓની સંડોવણી સાથે વિગતવાર યોજના તૈયાર કરશે. જો રાજ્યો આવી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓને સામેલ કરવા માંગતા હોય તો તેઓ સુધારેલી કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના હેઠળ નાણાં વહેંચવા માટે છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર યોજના રજૂ કરશે. તેઓ આ કાયદા હેઠળ તેમની ફરજોના સંદર્ભમાં જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્ય વૈધાનિક સત્તામંડળો/સમિતિઓને સંવેદનશીલ બનાવવાની વ્યવસ્થા કરશે. (૬૯-બી-એચ; ૭૦-એ)

દીવાની મૂળ અધિકારક્ષેત્ર: રીટ પીટીશન (દીવાની) નંબર ૩૯૨૨/૧૯૮૫.

(ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૨ હેઠળ.)

એ. કે. ગંગુલી, (એસી), કપિલ સિબ્બલ, (એનપી), પી. પી. મલ્હોત્રા, અશોક ભાન, ઉગ્ર શંકર પ્રસાદ, પી. સી. સેન, એસ. કે. અગ્રિહોત્રી, એ. મારિયારપુથમ, સુશ્રી અરુણા માથુર, જાવેદ મહમૂદ રાવ, રાજ કુમાર મહેતા, જનાર્દન દાસ, સુશ્રી એસ. મિશ્રા, સુશ્રી એમ. ગહેલોત, સુશ્રી એસ. જનાની, રણજી થોમસ, સુશ્રી ભારતી ઉપાધ્યાય, વી. એન. રઘુપતિ, સુશ્રી હેમંતિકા વાહી, સુશ્રી. મોનિકા બાપના, ટી. વી. રત્નમ, રંજન મુખર્જી, સંજય આર. હેગડે, સુશ્રી કૃષ્ણ શર્મા, વી. કે. સિદ્ધાર્થન, નરેશ કે. શર્મા, જગદેવ સિંહ મન્હાસ, જી. પ્રકાશ, કે. આર. શશિપ્રભુ, શ્રીમતી વી. ડી. ખન્ના, સુશ્રી કામિની જયસ્વાલ, વી. જી. પ્રગસમ, હેમન!શર્મા, સુશ્રી અનિલ કટિયાર, સતબીર પિલાવિયા, શ્રીમતી કિરણ ભારદ્વાજ, સુશ્રી એ. સુભાશિની, જતિન્દર કે. ભાટિયા, આર. એસ. સૂરી, સુશ્રી રચના શ્રીવાસ્તવ, અનિલ શ્રીવાસ્તવ, સુશ્રી કવિતા વાડિયા, પ્રવીણ કુમાર રાય, નવીન પ્રકાશ, અનુરાગ શર્મા, ગોપાલ પ્રસાદ, પ્રકાશ શ્રીવાસ્તવ, ગોપાલ જૈન, આર. સી. વર્મા, મુકેશ વર્મા, મનીષ શંકર, રાજીવ મહેતા, રુદ્રેશ્વર સિંહ, આર. એમ. શર્મા, ગોપાલ સિંહ, મુકેશ કે. ગિરી, પી. એન. રામલિંગમ, વી. બાલાજી, કુમાર રાજેશ સિંહ, હાજર પક્ષો માટે બી. બી. સિંહ, જે. એસ. અત્રી, સુશ્રી યુ. હઝારિકા, સુશ્રી મધુર શર્મા, સુશ્રી સુમિતા હઝારિકા, આર. કે. રાઠોડ અને ડી. એસ. મહેરા.

કોર્ટનો ચુકાદો મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ રાજેન્દ્ર બાબુ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો:

મધ્ય પ્રદેશમાં શોષણનો ભોગ બની રહેલા તમિલનાડુના સ્થળાંતર કરનારા બંધાયેલા મજૂરોની દુર્દશા મૂળરૂપે આ અરજી દ્વારા આ અદાલતના ધ્યાન પર લાવવામાં આવી હતી.બાદમાં આ અરજીનો વ્યાપ વધારવામાં આવ્યો હતો જેથી દેશના તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં બંધુઆ મજૂરોને લગતી સમસ્યાઓને આવરી લેવામાં આવે.આ અદાલતે ૧૧-૫-૧૯૯૭ ના આદેશ દ્વારા રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર આયોગ (NHRC) ને આ અદાલતના નિર્દેશો અને બંધાયેલા લેબર સિસ્ટમ (નાબૂદી) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ (અધિનિયમ) ની જોગવાઈઓના અમલીકરણની દેખરેખ સંભાળવા કહ્યું હતું.અમારા ધ્યાનમાં લાવવામાં આવ્યું છે કે NHRC બંધાયેલા મજૂરની સમસ્યાનું સમાધાન કરવા માટે યોગ્ય પગલાં વિકસાવવા માટે શ્રમ મંત્રાલય અને વિશેષ પ્રતિનિધિઓ સાથે રાજ્ય સરકારો સાથે વાતચીત કરી રહ્યું છે.આ દરમિયાન એન. એચ. આર. સી. એ આ બાબતની નજીકથી તપાસ કરવા અને સ્થિતિ પર અહેવાલ તૈયાર કરવા, હાલની યોજનાઓમાં સુધારો કરવાની પદ્ધતિઓ સૂચવવા, બંધુઆ મજૂર પ્રણાલી અને અન્ય સંબંધિત બાબતોને નાબૂદ કરવા માટેના કાયદાને અસરકારક રીતે અમલમાં મૂકવા માટે ભલામણો સૂચવવા માટે નિષ્ણાતોના જૂથની રચના કરી હતી.એન. એચ. આર. સી. દ્વારા દાખલ કરાયેલ કાર્યવાહી-અહેવાલને આ અદાલત દ્વારા ૧૯-૧-૨૦૦૧ પર

ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો.

૬-૬-૨૦૦૧ પર નિષ્ણાત જૂથનો અહેવાલ આ અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.આ અહેવાલના પ્રથમ ભાગમાં વિવિધ રાજ્યોમાં બંધુઆ મજૂર પ્રણાલીના નાબૂદીને લગતી કામગીરી અંગેનો સ્થિતિ અહેવાલ છે.પછી અહેવાલમાં વિવિધ હાલની યોજનાઓની સ્થિતિની વિગતવાર માહિતી આપવામાં આવી હતી અને બંધુઆ મજૂર પ્રણાલીને નાબૂદ કરવા સંબંધિત વર્તમાન કાર્યોમાં સુધારો કરવા માટે ઘણી ભલામણો કરવામાં આવી હતી.તેમણે કાયદાને વધુ અસરકારક બનાવવા માટે કાયદામાં સુધારો કરવાની દરખાસ્તો પર પણ વિચાર કર્યો હતો.અહેવાલમાં યોગ્ય રીતે ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે કે કાયદાના અમલીકરણમાં ત્રણ કાર્યોનો સમાવેશ થાય છે, એટલે કે, બંધાયેલ મજૂરની ઓળખ, મુક્તિ અને પુનર્વસન.તેમણે બંધુઆ મજૂરને નાબૂદ કરવાના પ્રયાસોમાં બિનસરકારી સંસ્થાઓને સામેલ કરવાનું પણ સૂચન કર્યું હતું.આ અદાલતના નિર્દેશો અનુસાર, રાજ્ય સરકારો, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને વિદ્વાન ન્યાયમિત્રોએ નિષ્ણાત જૂથના અહેવાલમાં તેમના જવાબો રજૂ કર્યા હતા.તેમના તારીખના ૫-૯-૨૦૦૨ જવાબમાં, વિદ્વાન ન્યાયમિત્રએ બે મહત્વપૂર્ણ સૂચનો આપ્યા હતા.પ્રથમ, જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્ય વૈધાનિક સત્તામંડળો/સમિતિઓને સંડોવતા કોઈ પણ રાજ્યમાં યોગ્ય જિલ્લામાં આદર્શ કાર્યશાળાનું આયોજન કરવું, જેથી તેઓ આ કાયદા હેઠળની તેમની ફરજો અંગે

માત્ર સંવેદનશીલ જ ન બની શકે, પરંતુ કાયદાના ઉદ્દેશોને સંપૂર્ણ રીતે હાંસલ કરવામાં પણ મદદ કરી શકે અને બીજું, આદર્શ પુનર્વસન કેન્દ્રની સ્થાપના કરી શકાય.એન. એચ. આર. સી. એ તેના ૨૭-૩-૨૦૦૩ ના અહેવાલમાં વિદ્વાન ન્યાયમિત્ર દ્વારા કરવામાં આવેલા સૂચનો સાથે સંમત થાય છે.

વિદ્વાન ન્યાયમિત્રના અહેવાલના જવાબમાં ભારત સંઘે રજૂઆત કરી હતી કે બંધુઆ મજૂર પ્રણાલીને ઉકેલવામાં કેન્દ્રિય મુદ્દો મુક્ત કરાયેલા બંધાયેલા મજૂરોનું પુનર્વસન છે.તેમણે સંઘની તિજોરીમાંથી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવતી વિવિધ યોજનાઓ અને નાણાકીય સહાય પેકેજોની પણ વિગતવાર માહિતી આપી હતી.એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે શ્રમ મંત્રાલય એનએચઆરસી સાથે પરામર્શ કરીને બંધુઆ મજૂરોની ઓળખ, મુક્તિ અને પુનર્વસન માટે વિગતવાર માર્ગદર્શિકા તૈયાર કરી રહ્યું છે, ખાસ કરીને મુક્ત કરાયેલા બંધુઆ મજૂરો માટે યોગ્ય પુનર્વસન પેકેજનું આયોજન અને અમલ કરવા માટે.તેથી, તેઓએ રજૂઆત કરી હતી કે મુક્ત કરાયેલા તમામ બંધુઆ મજૂરો માટે કોઈ ચોક્કસ પુનર્વસન પેકેજને આદર્શ ગણી શકાય નહીં, જેમને વિવિધ સ્થળોએ પુનર્વસન કરવાની જરૂર છે.એન. એચ. આર. સી. ના તારીખના ૨૭-૩-૨૦૦૩ અહેવાલના જવાબમાં, સંઘે રજૂઆત કરી હતી કે કોઈ પણ સંજોગોમાં પુનર્વસન કેન્દ્રની સ્થાપના કરવામાં આવે તો સંબંધિત રાજ્ય સરકાર દ્વારા ચોક્કસ સ્થળે પૂરતો જમીન વિસ્તાર પૂરો પાડવો પડશે; જે વર્તમાન

સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિમાં રાજ્ય સરકાર માટે જબરદસ્ત કાર્ય હશે.આ સંદર્ભમાં, સંઘે હાલની કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના માટે તેમની પસંદગી સ્પષ્ટ કરી હતી, જેમાં મુક્ત કરાયેલા બંધાયેલા મજૂરનું જમીન આધારિત, બિન-જમીન આધારિત અને કુશળ/હસ્તકલા આધારિત ધોરણે પુનર્વસન કરવામાં આવે છે, જે બંધાયેલા મજૂરની પસંદગી અને તેના વલણ અને ભૂતકાળના અનુભવ પર આધારિત છે.એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે શ્રમ મંત્રાલય સંબંધિત રાજ્ય સરકાર પાસેથી સંપૂર્ણ દરખાસ્તો પ્રાપ્ત થયા પછી બંધુઆ મજૂરના પુનર્વસન માટે રાજ્ય સરકારોને અનુદાન જારી કરે.મે ૨૦૦૦થી બંધાયેલા મજૂરોના પુનર્વસન માટે સુધારેલી કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના હેઠળ પુનર્વસન સહાય રૂ. તેના પુનર્વસન માટે બંધુઆ મજૂર દીઠ ૨૦,૦૦૦/- આપવામાં આવે છે.૫૦ પર કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો:૫૦ આધાર ખર્ચની વહેંચણી કરે છે.પૂર્વોત્તર રાજ્યો અને સિક્કિમના કિસ્સામાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ૧૦૦% પુનર્વસન અનુદાન આપવામાં આવે છે.માર્ગદર્શિકા અનુસાર સ્થળાંતર કરનારા બંધુઆ મજૂરોનું તેમની પસંદગીના સ્થળે પુનર્વસન કરવામાં આવશે.અને આ યોજના હેઠળ રાજ્ય સરકારો રૂ. ૧૦૦૦/- તેની ઓળખ પર તરત જ બંધુઆ મજૂરને પદાર્થ ભથ્થું તરીકે.

નિષ્ણાત જૂથનો વિગતવાર અહેવાલ, સરકારો અને વિદ્વાન ન્યાયમિત્રો દ્વારા તેના પર આપવામાં આવેલા પ્રતિભાવો, એન. એચ. આર. સી. નો

અહેવાલ અને રેકૉર્ડ પરના વિવિધ સોગંદનામાઓ વાંચ્યા પછી, આપણે સરળતાથી એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકીએ છીએ કે મુખ્ય મુદ્દો જે ઉકેલવાનો છે તે બંધુઆ મજૂરોના પુનર્વસનને લગતા પાસાઓ છે. એકવાર બંધાયેલા મજૂરોની ઓળખ થઈ જાય અને તેમને મુક્ત કરી દેવામાં આવે, પછી તેમનું તાત્કાલિક પુનર્વસન કરવું પડશે. તે એક દુઃખદ વાસ્તવિકતા છે કે બંધાયેલા મજૂરોના પુનર્વસન અને સંબંધિત પાસાઓને અત્યાર સુધી પૂરતા પ્રમાણમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવતા નથી. જો આપણે હવે બંધાયેલ મજૂરોની ઓળખ કરવા અને તેમને મુક્ત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યા છીએ, તો જો પુનર્વસન માટે સારી રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલી યોજનાઓ ન હોય તો તેઓ શેરીઓમાં પડી જશે. તેથી, અમારા માનવામાં આવેલા અભિપ્રાયમાં પ્રાથમિક દિશા પુનર્વસન યોજનાઓ વિકસાવવા અને અમલમાં મૂકવાનો રહેશે.

આધુનિક સમયમાં નાગરિક સમાજ રાષ્ટ્ર નિર્માણની કવાયતમાં વધુ મોટી ભૂમિકા ભજવી રહ્યો છે. ઘણી પરિસ્થિતિઓમાં એન. જી. ઓ. દ્વારા ભજવવામાં આવતી પ્રશંસનીય ભૂમિકાઓ એન. જી. ઓ. માં સામાન્ય લોકોનો વિશ્વાસ મજબૂત કરે છે. હંમેશા રાજ્ય જરૂરિયાતમંદો સુધી પહોંચવાની સ્થિતિમાં ન પણ હોય. આપણે ભૂતકાળમાં અનુભવ કર્યો છે તેમ, નાગરિક સમાજ આ અંતરને અસરકારક રીતે ભરી શકે છે. હવે સમાજ સેવા યોજનાઓના અમલીકરણમાં નાગરિક સમાજ અને રાજ્ય તંત્ર વચ્ચે વધુ સંવાદનો સમય આવી ગયો છે. મુક્ત

કરાયેલા બંધાયેલ મજૂરોના પુનર્વસન માટે પરોપકારી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓની સેવાઓનો ખૂબ જ સારી રીતે ઉપયોગ કરી શકાય છે.રાજ્ય યોગ્ય દેખરેખ હેઠળ જરૂરી નાણાકીય સહાય આપી શકે છે.

બંધાયેલા મજૂરોને નાબૂદ કરવાના પ્રયાસોમાં પુનર્વસવાટના મુદ્દાની જીવંતતાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ તબક્કે, અમે નીચેના નિર્દેશો જારી કરી રહ્યા છીએ.

૧. તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ દર છ મહિનામાં એન. એચ. આર. સી. દ્વારા નિર્ધારિત ફોર્મમાં તેમનો સ્થિતિ અહેવાલ રજૂ કરવો આવશ્યક છે.

૨. તમામ રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો આજથી છ મહિનાના સમયગાળામાં કાયદાની કલમ ૧૩ અનુસાર જિલ્લા અને પેટા-વિભાગીય સ્તરે તકેદારી સમિતિઓની રચના કરશે.

૩. તમામ રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો મુક્ત કરાયેલા બંધાયેલ મજૂરોના પુનર્વસન માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરશે.આવા પુનર્વસન જમીન આધારિત અથવા બિન-જમીન આધારિત અથવા કુશળ/હસ્તકલા આધારિત હોઈ શકે છે, જે બંધુઆ મજૂરની પસંદગી અને તેના વલણ અને ભૂતકાળના અનુભવ પર આધારિત છે.જો રાજ્યો આવા પુનર્વસન માટેની વ્યવસ્થા કરવાની સ્થિતિમાં ન

હોય, તો તે છ મહિનાના સમયગાળામાં મુક્ત કરાયેલા બંધુઆ મજૂરોના પુનર્વસન માટે મૂળભૂત સુવિધાઓ સાથે સાબિત ટ્રેક રેકૉર્ડ અને સારી પ્રતિષ્ઠા ધરાવતી બે પરોપકારી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓને ઓળખશે.

૪. રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો છ મહિનાના સમયગાળામાં મુક્ત કરાયેલા બંધાયેલ મજૂરોના પુનર્વસન માટે જાતે અથવા આવી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓની સંડોવણી સાથે વિગતવાર યોજના તૈયાર કરશે.

૫. કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો સુધારેલી કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના હેઠળ નાણાં વહેંચવા માટે છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર યોજના રજૂ કરશે, જો રાજ્યો આવી સંસ્થાઓ અથવા એનજીઓને સામેલ કરવા માંગતા હોય.

૬. રાજ્ય સરકારો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો આ કાયદા હેઠળ તેમની ફરજોના સંદર્ભમાં જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અને અન્ય વૈધાનિક સત્તામંડળો/સમિતિઓને સંવેદનશીલ બનાવવાની વ્યવસ્થા કરશે.

કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ છ મહિનાના સમયગાળામાં ઉપરોક્ત પાસાઓનું વર્ણન કરતા સોગંદનામા દાખલ કરે.એન. એચ. આર. સી. દ્વારા સૂચવવામાં આવેલા અન્ય તમામ પાસાઓ અને વિદ્વાન

એમિક્સ ક્યુરી દ્વારા જારી કરવા માટે સૂચવવામાં આવેલા અન્ય નિર્દેશો પછીથી ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

વિદાય લેતા પહેલા, એ નોંધ પર મૂકવું જરૂરી છે કે આ અદાલત તેમના દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવેલી સેવાઓ માટે વિદ્વાન ન્યાયમિત્ર શ્રી એ. કે. ગાંગુલી (વરિષ્ઠ વકીલ) ને આભારી છે.

કે. કે. ટી

કેસ પેન્ડિંગ છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.